

ІРВІНГ СТОУН

ВАН ГОГ

ЖАГА ДО ЖИТТЯ

*Переклала з англійської
Анна Марховська*

«НАШ ФОРМАТ» · КИЇВ · 2020

[>>>](http://kniga.biz.ua)

ЗМІСТ

Пролог. Лондон

1. L'ange aux roupons	11
2. «Гупіль і Компанія»	14
3. Кохання творить кохання на власний лад	16
4. Може, не згадуватимемо про це?	20
5. Ван Гоги	23
6. Ви просто провінційний хам!	26
7. Рамсгейт і Айлворт	31

Частина перша. Борінаж

1. Амстердам	36
2. Кай	37
3. Нафтадіновий священик-провінціал	41
4. Латина і грецька	43
5. Мендес да Коста	45
6. У чому більша сила?	49
7. Школа для проповідників	50
8. Чорнолиці	55
9. Хатина вуглекопа	58
10. Успіх!	62
11. Тергіл	65
12. Маркас	69
13. Урок з економіки	80
14. Обережно, крихке	82
15. Чорний Єгипет	85

16. Бог виходить	92
17. Банкрутство	93
18. Незначна пригода	95
19. Як художник художникові	97
20. Заходить Тео	107
21. Старий млин у Рейсвейку	110

Частина друга. Еттен

1. «Із цього можна прожити!»	119
2. Fou	123
3. Учень	126
4. Мейніґр Терстейґ	131
5. Антон Мауве	137
6. Кай приїздить в Еттен	141
7. «Ні, ніколи, ніколи!»	153
8. Є такі міста, у яких доля завжди повертається до тебе спиною	158

Частина третя. Гаага

1. Перша студія	163
2. Крістіне	170
3. Незавершена робота	175
4. Чоловікові потрібна жінка	183
5. «Поквапся, починай продавати!»	186
6. Добро проростає в неочікуваних місцях	194
7. Savoir souffrir sans se plaindre	202
8. Немилосердний меч	211
9. Кохання	214
10. Святе сімейство	220
11. Тео приїздить у Гаагу	224
12. Батьки кумедні	229
13. L'art, c'est un combat	235
14. Так само, як і шлюб	240

Частина четверта. Ньюенен

1. Студія в парафіяльному будинку	248
2. Ткачі	250
3. Марго	252
4. «Кохати важливіше, ніж бути коханим»	256
5. «Куди бо підеш, туди й я»	260
6. Допит	268
7. «Твої роботи вже майже можна продавати, але...»	277
8. Їдці картоплі	281

Частина п'ята. Париж

1. «О, так, Париж!»	289
2. Вибух	293
3. «Навіщо бути графом, коли можна бути художником?»	298
4. Портрет первісної людини	303
5. Живопис має стати наукою!	311
6. Вечірка в Руссо	318
7. Бідака, який повісився	326
8. Мистецтво стало аморальним	332
9. Батечко Тангі	339
10. Малий бульвар	347
11. Мистецтво для робітників	351
12. Художня комуна	355
13. На південь, тільки на південь, до сонця!	363

Частина шоста. Арль

1. Землетрус чи революція?	368
2. Машина для малювання	373
3. Le Pigeon	376
4. Листоноша	381

5. Жовтий будинок	386
6. Майя	392
7. Приїзд Гогена	402
8. Звуки й лють	407
9. Fou-gou	419
10. «У нашому суспільстві художник — це розбита посудина»	428

Частина сьома. Сен-Ремі

1. Вагон третього класу	432
2. Братерство fous	436
3. Стара шкапа є стара шкапа	443
4. «Я відкрив для себе живопис, не маючи вже ані зубів, ані сил»	446

Частина восьма. Овер

1. Перша персональна виставка	454
2. Спеціаліст з нервових розладів	462
3. Хто зуміє намалювати прощання?	468
4. Витриваліша земля	477
5. «І за життя й по смерті нерозлучні»	479
<i>Примітка</i>	482

Пролог

Лондон

1

— **М**есьє Ван Гог! Час прокидатися!
Навіть уві сні Вінсент чекав на голос Урсули.
— Я не спав, мадемуазель Урсуло! — гукнув він.
— Спали-спали, — засміялася дівчина, — а от тепер не спите.
Він почув, як вона спускається сходами до кухні.
Вінсент підтягнув попід себе руки, відштовхнувся й вистрибнув з ліжка. У нього були широчезні плечі та груди, міцні, могутні руки. Він натягнув на себе одяг, линув з рукомийника трохи холодної води й нагострив бритву.
Вінсент любив щоденний ритуал гоління: широкою щокою від правої бакенбарди до куточка повних губ; правою половиною верхньої губи від ніздрі й назовні, а тоді лівою; потім — підборіддям, величезною округлою брилою теплого граніту.
Він утопив обличчя у вінку з брабантської трави й дубового листа, що лежав на шифоньєрці. Тео, брат Вінсента, зібрав його на пустищі поблизу Зюндерта й надіслав йому в Лондон. Пахощі рідної землі задали дню гарний початок.
— Месьє Ван Гог! — гукнула Урсула, ще раз постукавши у двері, — поштар приніс вам листа.
Розірвавши конверт, він упізнав материн почерк. «Любий Вінсенте, напиши тобі слівце, поки не вилетіло з голови».

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Вінсент відчував, що лице в нього холодне й вологе, тож сховав листа в кишені штанів, щоб прочитати під час однієї з низки перерв від роботи в галереї Гупіль. Він зачесав назад довге й густе жовтаво-руде волосся, вдягнув накрохмалену білу сорочку з низьким комірцем і велику чорну краватку, зав'язану вузлом-четвіркою, а тоді спустився до сніданку й усмішки Урсули.

Урсула Луае і її мати, вдова парафіяльного священика з Провансу, тримали дитячий садок для хлопчиків у маленькому будиночку в саду на задньому подвір'ї. Урсулі було дев'ятнадцять: усміхнена, з круглими від подиву очима, з витонченим овалом обличчя у пастельних тонах і мініатюрною стрункою фігуркою. Вінсент любив дивитися, як відблиск сміху, немов барви надзвичайно яскравої парасолі, розливається її милим личком.

Урсула подавала до столу швидко, дрібними рухами, і жваво щebetала, поки він їв. Вінсенту був двадцять один, і він уперше в житті закохався. Перед ним простиралося ціле життя. Він вважав би себе щасливим, якби міг снідати навпроти Урсули до кінця своїх днів.

Урсула принесла скибочку підчеревини, яйце й горнятко міцного чорного чаю. Вона пурхнула на стілець з іншого кінця столу, пригладила каштанові кучері на потилиці й з усмішкою почала спритно передавати йому — одне за одним — сіль, перець, масло і підсмажений хліб.

— Ваша резеда почала потроху сходити, — сказала вона, облизвавши губи. — Поглянете, поки не пішли до галереї?

— Так, — одказав він. — Ви зможете... тобто... чи не могли б ви мені показати?

— Який чудний! Сам висіяв резеду, а тепер не знає, де її шукати. — Вона мала звичку говорити про людей так, наче їх немає поруч.

Вінсент ковтнув повітря. Його манери, як і тіло, були важкими; здавалося, він не може дошукатися потрібних слів для Урсули. Вони вийшли на подвір'я. Стояв прохолодний квітневий ранок, але яблуні вже розквітли. Від дитсадка будинок Луае від-

діляв маленький сад. За кілька днів до того Вінсент висіяв маки й запашний горошок. Резеда пробивалася крізь землю. Вінсент і Урсула сиділи обіч від неї навпочіпки, ледве не торкаючись головами. Волосся Урсули від природи мало сильний запах.

— Мадемуазель Урсуло, — сказав він.

— Так? — вона відсунула голову, запитально до нього усміхаючись.

— Я... я... просто...

— Боже милий, та про що вже ви затинаєтеся? — спитала вона, підхопившись на ноги. Він пішов за нею до дверей дитячого садка.

— Скоро придуть мої *roupons*^{*}, — сказала вона. — Ви не спізнитесь до галереї?

— У мене ще є час. Стренду я дістануся за сорок п'ять хвилин.

Вона не знала, що сказати, зімкнула руки за потилицею і схопила крихітне пасмо волосся, яке не трималося на місці. Як на таку тендітну статуру, вона мала напрочуд пишні форми.

— А що з тією картиною Брабанту, яку ви мені пообіцяли для дитсадка? — спитала вона.

— Я надіслав репродукцію одного ескіза Цезаря де Кока в Париж. Він її для вас підпише.

— Ой, як чудово! — вона плеснула в долоні, хитнула стегнами, а потім знову заговорила до Вінсента. — Інколи, месьє, але тільки інколи, ви буваєте таким чарівним.

Вона усміхнулася до нього очима й губами та зібралася йти. Він схопив її за руку.

— Я вже ліг спати, а тоді вигадав для вас ім'я, — сказав він. — Я назвав вас *l'ange aux roupons*^{**}.

Урсула відкинула голову назад і від душі засміялася.

— *L'ange aux roupons!* — вигукнула вона. — Піду розповіді матері!

Урсула вивільнилася з його рук, засміялася через плече й побігла садом до будинку.

* Малята (фр.). — Тут і далі примітки перекладачки.

** Ангел з малятами (фр.).

Вінсент одягнув циліндр і рукавички й попрямував на центральну вулицю Клепгема. На такій відстані від серця Лондона будинки стояли віддалік один від одного. У кожному садку квітнув бузок, глід і лабурнум.

Була чверть на дев'яту; у Гупіль він мусив бути лише о дев'ятій. Хода у Вінсента була дуже швидка, а там, де будинки стояли густо, йому траплялося щораз більше підприємців, які прямували на роботу. Він відчував до них величезну приязність; вони також знали, як прекрасно бути закоханим.

Вінсент пройшовся набережною Темзи, перетнув Вестмінстерський міст, минув Вестмінстерське абатство й будинок парламенту і повернув на Саутгемптон-стрит, 17, Стренд; там квартирувала лондонська галерея «Гупіль і Компанія», де продавали картини й виготовляли гравюри. Крокуючи головною залогою з пухнастим килимом і розкішними шторами, він побачив полотно, де було зображено чи то п'ятиметрову рибину, чи то дракона, над яким висів чоловічок. Воно називалося «Архангел Михаїл перемагає Сатану».

— На столику з офортами лежить пакунок для тебе, — сказав Вінсенту один з продавців, коли той проходив повз.

Другу кімнату крамниці — після картинної зали з роботами Мілле, Ботона й Тернера — було відведено офорту й літографії. А продажі здійснювалися переважно у третій кімнаті, яка більше скидалася на приміщення для ведення справ, ніж інші дві. Вінсент зі сміхом пригадав жінку, котра зробила останню покупку напередодні.

— Щось мені аж ніяк не подобається ця картина, Гаррі, а тобі? — спитала вона чоловіка. — Цей пес дуже схожий на того, який того літа мене вкусив у Брайтоні.

— Послухайте, юначе, — сказав Гаррі, — чи варто нам брати пса? Пані через них тільки хвилюється.

Вінсент чудово розумів, що продає дуже поганий товар. Більшість відвідувачів анітрохи не знали на тому, що купують. Вони дорого платили за дешевий мотлох, але що йому до того? У нього була одна справа: дбати про прибутки зали естампів.

Він розгорнув пакунок з паризької філії Гупіль. Його надіслав Цезар де Кок з підписом: «Вінсентові й Урсулі Луае: *Les amis de mes amis sont mes amis**».

«Я освідчуся Урсулі сьогодні ввечері, коли вручатиму подарунок, — пробурмотів він сам до себе. — За кілька днів мені виповниться двадцять два, я заробляю п'ять фунтів на місяць. Чого чекати?»

У тиші підсобного приміщення Гупіль час спливав дуже швидко. У середньому Вінсент продавав п'ятдесят фотографій на день; і хоча він хотів би працювати з олійним живописом або гравюрами, йому було приємно приносити компанії стільки грошей. Він симпатизував колегам-продавцям, а ті — йому; вони згаяли чимало годин за приємними теревеннями про всілякі європейські штучки.

Юнаком Вінсент був трохи нетовариським і уникав спілкування. Люди думали, що він чудний, трохи дивакуватий. Та Урсула до невпізнання змінила його характер. Через неї йому закортіло бути симпатичним і подобатися іншим; вона змінила Вінсента, допомігши йому розгледіти добро у звичному візерунку повсякденності.

О шостій крамниця зачинялася. Містер Обах затримав Вінсента на виході.

— Твій дядько Вінсент Ван Гог написав мені про тебе, — сказав він. — Хоче знати, як тобі ведеться. Я з радістю відповів, що ти — один з найкращих продавців у крамниці.

— Це дуже люб'язні слова.

— Зовсім ні. Я волів би, щоб після літньої відпустки ти переїшов з підсобного приміщення до гравюр і літографій.

— Це стільки важить саме тепер, бо я... я одружуюся!

— Справді? Оце так новина! А коли?

— Напевно, цього літа, — про дату він ще не подумав.

— Що ж, хлопче, чудово. У першій половині року ти вже отримав підвищення, але, можливо, після повернення з весільної подорожі ми влаштуємо ще одне.

* Друзі моїх друзів — мої друзі (фр.).